

Euroopa Liidu asjade komisjon  
Riigikogu

[eurokomisjon@riigikogu.ee](mailto:eurokomisjon@riigikogu.ee)  
[teele.vares@riigikogu.ee](mailto:teele.vares@riigikogu.ee)

Meie 06.12.2021

## Eesti seisukoht „Eesmärk 55“ eelnõule peab tuginema põhjalikul mõjuhindangul

Austatud Euroopa Liidu asjade komisjoni liige

Vabariigi Valitsus on RKKTS § 152<sup>1</sup> kohaselt esitanud Riigikogule seisukohavõtuks *Eesti seisukohad Euroopa Liidu “Eesmärk 55” kliimapaketi kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi, jõupingutuste jagamise määruse, lennunduse, metsanduse, maakasutuse ja maakasutuse muutuse ning sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite CO<sub>2</sub>-heite normide määruse eelnõude kohta - COM(2021) 551, COM(2021) 554, COM(2021) 555, COM(2021) 567, COM(2021) 552, COM(2021) 571, COM(2021) 556* (edaspidi seisukoha eelnõu).

Seisukoha eelnõu juurde on esitatud seletuskiri, milles peaks RKKTS § 152<sup>2</sup> (1) kohaselt olema märgitud eelnõu eesmärk, eelnõu Euroopa Liidu institutsioonides menetlemise kord ja ajakava, ülevaade eelnõu õigusaktina vastuvõtmisega kaasnevatest mõjudest, analüüs eelnõu vastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõttele ning Vabariigi Valitsuse seisukoht eelnõu suhtes.

Rõhutame, et Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonil (ELAK) lasub vastutus kontrollida muu hulgas, et Vabariigi Valitsuse poolt seisukohavõtmiseks esitatud eelnõud oleks piisavalt põhjendatud. Eesmärk 55 kobareelnõu hakkab pöördeliselt mõjutama Eesti arengut ning Eestile on oluline kohe eelnõu läbirääkimiste alguses teha õigeid valikuid. ELAK saab kujundada antud asjas teadmispõhise seisukoha kui on teada, milline on seisukoha eelnõu aluseks oleva eelnõu mõju.

Leiame, et seisukoha eelnõu on esitatud Riigikogule kiirustades. Seisukoha eelnõu puudutab Euroopa Komisjoni massiivset kobareelnõu Eesmärk 55, mille mõju on Euroopa Komisjon hinnanud puudustega, ning mille osas on Eestis seni veel viimata läbi põhjalik mõjuanalüüs. Samuti on demokraatlikus riigis ulatusliku ühiskondliku mõjuga õigusaktide loome vaja viia läbi puudutatud isikuid kaasavalt.

**Teeme ELAK-ile ettepaneku saata seisukoha eelnõu Vabariigi Valitsusele tagasi uuesti esitamiseks selgitusega, et seisukoha eelnõu vajab täiendamist põhjaliku subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse analüüsi ja mõjuhindanguga koos selle juurde käiva kaasamisprotsessiga.**

Juhime lisaks eelnevale tähelepanu mõningatele selgematele puudustele seisukoha eelnõus:

**1. Seisukoha eelnõu seletuskirja punkt 1.1 „Eesti toetab Euroopa Komisjoni pakutud tasakaalu kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärkide seadmisel erinevate kliimapoliitika meetmete vahel.“ jääb põhjendamata.**

On vastuoluline ja ennatlik toetada eelnõuga pakutud meetmete tasakaalu, kui seisukoha eelnõu käsitleb paketi eelnõudest vaid osa ning seletuskirjast ei leia põhjendusi ega analüüsi, miks pakutud meetmed on sobivas tasakaalus. Lisaks pakutud meetmete proportsiooni käsitlemata jätmisele ei ole analüüsitud, kas pakutud valdkondlikud meetmed on kõige sobivamad ning millised on nende alternatiivid.

Sarnaselt on seisukoha eelnõu teistes osades eelnõu toetamine (nt HKS-i laiendamine) ennatlik, sest sellise ettepaneku alternatiive ja mõju Eesti ettevõtetele on teadmata. Samuti ei ole selge selliste meetmete kooskõllalisus EL-i aluslepingute subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega.

**2. Seisukoha eelnõu seletuskirja punkt 2.1 „Eesti toetab Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi kaasajastamist ning selles sektoris 2030. aastal kasvuhoonegaaside heite vähendamist 61% võrreldes 2005. aasta tasemega.“ jääb põhjendamata.**

Eesti seisukoht toetada heitmekaubandussüsteemi KHG vähendamise eesmärgi tõstmist seniselt 43%-lt 61%-ni ei analüüsita Eesti majanduse vaatest. KoM on eelnõu üldises mõjuhinnangus tänasest 1 t CO<sub>2</sub> tasumäära (75 eurot) prognoosinud alles peale 2030. aastat, ehk KoM on kordades alahinnanud kehtiva regulatsiooni mõju KHG vähendamisele. Seega tuleb täiendavalt analüüsida, kas uute meetmete rakendamine CO<sub>2</sub> tasumäära tõstmiseks on üldse vajalik. Lisaks KoM poolt baasstsenaariumi valesti hindamisele ei ole õige toetada paketi mingit osa teadmata selle ja teiste osade tegelikke proportsioone ning mõju Eesti ettevõtetele.

Eesti HKS-i ettevõtete kaudu avalduva muutliku määraga CO<sub>2</sub> saastetasu süsteemi sotsiaalmajandusliku mõju hindamiseks on vaja HKS-i ettevõtjatega koostöös viia läbi tundlikkuse analüüs, mis võimaldab tuvastada millist HKS-i struktuuri ja hinda on Eesti ettevõtted valmis taluma, ning millal toimub käitiste sulgemine. Märgime erinevalt seisukoha eelnõu seletuskirjast et HKS-i ettevõtjatele ei piisa investeerimiskindluseks HKS-i saastetasu süsteemi kindlaksmääratus vaid kuni 2025. aastani. Seda eriti olukorras, kus HKS-i süsteem vajab ulatuslikku reformi, et välistada saastetasu määraga spekulatsioonid ning stabiilne saastetasumääraga lagi.

Juhime tähelepanu, et aastatel 2016-2017 viis riik koostöös põlevkivitööstuse ettevõtetega läbi uuringu, mille eesmärk oli „**välja selgitada, milline peaks olema riigi sekkumine, et saavutada perioodil 2018–2050 Eesti põlevkiviresursi väärimise maksimaalne positiivne mõju Eesti majandusele, sh riigituludele.**“. Uuringuga koos andis uuringu teostaja (EY) riigile üle põhjaliku arvutusmudeli, mille abil on võimalik mudelda ka volatiilse HKS-i CO<sub>2</sub> saastetasu sotsiaalmajanduslikku mõju. Ettevõtjatega koostöös mudeli uuendamine oleks efektiivsem ja täpsem viis saada ülevaade Eesti HKS-i sektorist enam kui 85% moodustava tööstuse kaudu avalduvast sotsiaalmajanduslikust mõjust.

KPMG on 2020. aastal analüüsinud, et Eesti põlevkiviõli tööstuse lõpetamisele survestamine 2040. aasta asemel 2030. aastal tähendab riigile 4,5 mld eurot rahvuslikust rikkusest loobumist. **ELAK peab mõnna, et seisukoha eelnõu sõnastuse pimesi**

**toetamine võib ainuüksi põlevkiviõli tööstuse näitel tähendada Eestile 4,5 mld eurot majanduskahju.**

**3. Seisukoha eelnõu seletuskirjas ei ole esitatud analüüsi seisukoha eelnõu vastavusest subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele.**

Seisukoha eelnõu seletuskirjas on vaid põgusalt käsitletud eelnõu LULUCF sektori ettepaneku proportsionaalsust, jättes subsidiaarsuse (EL tsentraalset otsustamist võib eelistada kohalikule tasandile vaid juhul, kui see ei ole kohalikul tasandil võimalik) käsitlemata. Eelnõu teiste ettepanekute subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse analüüsi teostamata. Eesti jaoks on eriti oluline, et eelnõu, millega EL-ile antakse senisest suurem otsustuspädevus, on Eesti iseotsustuspädevust riivava mõjuga ning seega peab iseotsustamisest loobumine olema põhjalikult kaalutud otsus.

Juhime ELAK-i tähelepanu, et Tšehhi parlament on esitanud eelnõule põhjendatud arvamuse, milles juhitakse muu hulgas tähelepanu, et eelnõu osana ei ole esitatud liikmesriikide põhiseid mõjuhindanguid. Mõjuhindangu puudulikkus koos üldise mõjuhindangu vigadega ei võimalda Tšehhi parlamendi hinnangul liikmesriikide parlamentidel saada täielikku ülevaadet eelnõu mõjust ning veenduda valitud meetmete subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele kooskõllalisuses.

**4. Seisukoha eelnõu seletuskirjas viidatakse Eesti pikaajalistele kliimaeesmärkidele, mida seaduse tasandil ei eksisteeri.**

Rohepöõret ja kliimanetraalsust tuleb tunnistada riigielu olulise küsimusena, mis tuleb Eesti vabariigi Põhiseaduse kohaselt lahendada seadusega. Eesti ei ole enda pikaajalist kliimaeesmärki seadusega kehtestanud. Peame vääraks tugineda Eesti pikaajaliste seisukohtade võtmisel Valitsuse koostatud mitte õigust loovatele dokumentidele nagu nt KPP2050 ja Eesti2035. Lisaks ei toeta nimetatud dokumendid Eestis senisest veelgi kiiremat KHG vähendamist. Aastal 2020 on Eesti vähendanud KHG-d võrreldes 1990. aastaga 72%. Sama riiklik eesmärk on KPP2050 dokumendiga seatud Eestile aastaks 2040.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)  
Hallar Meybaum  
tegevdirektor

Teadmiseks: Riigikogu juhatus ( [riigikogu@riigikogu.ee](mailto:riigikogu@riigikogu.ee) )  
Riigikogu majanduskomisjon, ( [majanduskomisjon@riigikogu.ee](mailto:majanduskomisjon@riigikogu.ee) )  
Riigikogu keskkonnakomisjon, ( [keskkonnakomisjon@riigikogu.ee](mailto:keskkonnakomisjon@riigikogu.ee) )  
Riigikantselei, ( [riigikantselei@riigikantselei.ee](mailto:riigikantselei@riigikantselei.ee) ),  
Riigikontroll ( [riigikontroll@riigikontroll.ee](mailto:riigikontroll@riigikontroll.ee) )